

สภาพการจัดการเรียนการสอน รายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต*

พงศกร จอมแก้ว**
ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตใน 5 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประมวลรายวิชาและการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและบัณฑิตวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต” สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ผลงานวิจัยและการตีพิมพ์เผยแพร่ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน่วยปฏิบัติการวิจัย “วัฒนธรรมสยามศึกษา: การวิจัยและนวัตกรรมสังคม Siam Cultural Education: Research and Social Innovation”

*** นิสิตระดับมหัษบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: Jk.Pongsagon@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: Yootthanac2@hotmail.com

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนด้าน 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ มุ่งพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการบรรเลงจะเข้า ครอบคลุมวิธีการบรรเลงเพื่อพัฒนาไปสู่ทักษะการบรรเลงที่สูงขึ้นตามลำดับ การแสดงดนตรี การถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้า 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นบทเพลงในกลุ่มเครื่องสายและวิธีการบรรเลงตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 7 - 9 และบริบทที่เกี่ยวข้อง 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้การบรรยายประกอบการสาธิต การอภิปราย การวิเคราะห์ และการฝึกปฏิบัติ การกำหนดบทเรียนแต่ละครั้งยึดหยุ่นตามความสามารถของผู้เรียน 4) สื่อการสอน ได้แก่ เครื่องดนตรี สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อผสม และห้องเรียนดนตรี 5) การวัดและประเมินผล สอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ ใช้การประเมินตามสภาพจริงโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และทดสอบ และวัดประเมินผล 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลัก

คำสำคัญ: ดนตรีศึกษา; ดนตรีในระดับอุดมศึกษา; การจัดการเรียนการสอน; จะเข้า; ดนตรีไทย

The State of the Instructional Management of Jakhay Performance Skill Course in Bachelor of Education Program*

Pongsagon Jomkaew**

Yoothana Chuppunnarat***

Abstract

This research aimed to study the state of five aspects of the instructional management of a Jakhay performance skill course in a Bachelor of Education program: learning objectives, contents, instructional activities, instructional media, measurements and evaluations. The research employed a qualitative method by collecting data from the course syllabus and interviews of teachers and graduates. Data were analyzed by using interpretation for creating inductive conclusions and presented by the descriptive method.

* This paper is a part of the author's thesis entitled "Guidelines for Instructional Management of Jakhay Performance Skill Course in Bachelor of Education Program", Division of Music Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

** This research was funded by the Ratchadapisek Sompoch Endowment Fund, Chulalongkorn University "Siam Cultural Education: Research and Social Innovation"

*** Master's Student, Division of Music Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, e-mail: Jk.Pongsagon@gmail.com

**** Associate Professor, Division of Music Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, e-mail: Yootthanac2@hotmail.com

The findings showed that 1) the learning objectives aimed at developing the essential skills and knowledge of jakhay performance, connecting principles of the performance in order to improve performance skill, music performance and teaching skills and knowledge of jakhay performance, 2) the contents were consistent and linked to the learning objectives and focused on songs and principles of performance by the Thai classical string category of Thai classical music standard criteria at levels 7 - 9 and the relevant contexts, 3) the instructional activities were conducted by demonstration combined with lecture, discussion, analysis and practice, and adapted to students' abilities, 4) the instructional media consisted of musical instruments, published media, multimedia, and music classrooms and 5) the measurements and evaluations covered the learning objectives and the contents and used authentic assessment: observations, interviews, and examinations. There were three steps of assessment: namely, pre-test, in-class test and post-test assessment with concentration on the development of each student.

Keywords: Music Education; Music in Higher Education; Instructional Management; Jakhay; Thai Music

1. บทนำ

การเรียนการสอนดนตรีไทยนับตั้งแต่อดีตมานั้นเป็นการเรียนการสอนแบบระบบมุขปาฐะ (Oral transmission) โดยครูบาอาจารย์ ผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะการบรรเลงต่าง ๆ นั้นมีตั้งแต่ระดับสามัญชนทั่วไปจนถึงระดับชนชั้นสูง เช่น ชาวบ้าน ช่างราชบริพาร พรหมณ์ (ในวัง) พระบรมวงศานุวงศ์และพระมหากษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งการเรียนการสอนดังกล่าวนี้เกิดขึ้นทั้งในบ้าน วัดและวัง และสถานที่เหล่านี้ยังเป็นสถานที่ในการผลิตครูดนตรีออกสู่สังคมในครั้งสมัยก่อนอีกด้วย (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2562, น. 39-40; พูนพิศ อมาตยกุล, 2539, น. 38-40) เมื่อบทบาทและหน้าที่การเรียนการสอนในบ้าน วัด และวัง มีบทบาทน้อยลงตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเรียนการสอนดนตรีไทยถูกถ่ายโอนไปยังสถาบันการศึกษาในระบบมากขึ้น (กรรณิการ์ สัจกุล, 2532, น. 43) และผลของการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในปี พ.ศ. 2503 เป็นเหตุให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษา เพื่อมุ่งผลิตครูดนตรีไปยังระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยพบว่าในปี พ.ศ. 2513 มีการเปิดสอนวิชาชีพดนตรีไทยในกรมฝึกหัดครู ณ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นแห่งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 มีการเรียนการสอนที่มุ่งผลิตครูดนตรีโดยเป็นหลักสูตรปริญญาตรีเทียบ 2 ปี ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และต่อมาในปี พ.ศ. 2520 มีการเปิดสอนวิชาเอกดนตรีศึกษา เพื่อมุ่งผลิตครูดนตรีทั้งไทยและสากล ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มาตสุภา สีสุกอง, 2531, น. 154-162) จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของบ้าน วัด และวังนั้นเปลี่ยนแปลงสถานภาพเข้าไปสู่ในสถาบันอุดมศึกษามากขึ้น กล่าวได้ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมาถือว่าเป็นยุคแห่งการสร้างครูดนตรีในกรมฝึกหัดครู และต่อมาเข้าสู่ยุคแห่งการสร้างบัณฑิตปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2519 (Nantida Chandransu, 2010, p. 24-29)

ปัจจุบันมีการเปิดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก โดยหลักสูตรและการเรียนการสอนดังกล่าวนี้

พบทั้งในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) ซึ่งแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนดนตรีเพื่อผลิตครูดนตรีนั้นพบว่า รายวิชาทักษะปฏิบัตินั้นเป็นหนึ่งในรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก ในรายวิชาของกลุ่มดนตรีศึกษา โดยรายวิชาทักษะปฏิบัติดนตรีมีสถานะเป็นรายวิชาบังคับของผู้เรียนวิชาเอกดนตรีศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561, น. 186-187) และนอกจากนี้ยังพบว่ากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) ได้ระบุถึงรายละเอียดของวิชาเอกดนตรีศึกษา ในด้านการกำหนดขอบเขตความรู้ไว้อย่างชัดเจนว่า การจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชานี้จะต้องครอบคลุมในด้านทักษะดนตรีที่เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในเครื่องมือเอก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 20) ดังนั้นรายวิชาทักษะปฏิบัติจึงถือเป็นรายวิชาบังคับ สำหรับนิสิตนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกดนตรีศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในด้านทักษะดนตรีไทยในสถาบันระดับอุดมศึกษาเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร, 2553, น. 10) ได้ระบุถึงทักษะดนตรีไทยซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) เครื่องดนตรีกลุ่มปี่พาทย์ 2) เครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย 3) การขับร้อง และ 4) เครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ โดยพบว่าเครื่องดนตรี “จะเข้” ได้ถูกจัดอยู่ในเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย ซึ่งจะเข้เป็นเครื่องดนตรีที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตสมัยกรุงศรีอยุธยา (ธนิต อยู่โพธิ์, 2551, น. 97-98) และได้รับความนิยมมาอย่างต่อเนื่อง โดยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) พบนักจะเข้ที่เป็นข้าหลวงทำงานในกรมมหรสพที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์คือ หลวงว่องจะเข้รับ (โต กมลวาทีน) (เหมมราช เหมหงษา, 2541, น. 205) จากความนิยมในการบรรเลงจะเข้ตลอดจนการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นตลอดมา ทำให้เกิดเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ในการถ่ายทอดจะเข้ตามสายสำนักครูจะเข้ต่างๆ และพบว่ามีภารกิจงานวิจัยในด้านกระบวนการการถ่ายทอดจะเข้เป็นจำนวนมาก (เหมมราช เหมหงษา, 2541; ณวัฒน์ หลาวทอง, 2555; ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์,

2560) แต่กลับพบว่างานวิจัยหรือการศึกษาดังกล่าวนั้น เป็นการเรียนการสอนหรือ การถ่ายทอดทักษะปฏิบัติจะเข้าไปในลักษณะของการศึกษาด้านปัจเจกเฉพาะบุคคล และเป็นไปในลักษณะของรูปแบบการศึกษานอกระบบ (Non-formal education) และ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) ซึ่งทั้งนี้พบว่าไม่มีการศึกษาในด้าน การเรียนการสอนจะเข้าไปในลักษณะของการศึกษาในระบบ (Formal education) ใน ระดับอุดมศึกษาแต่อย่างใด

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความ สำคัญในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าไป ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในข้างต้นนี้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจาก แหล่งปฐมภูมิ (Primary data) และทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสารที่ใช้ใน การจัดการเรียนการสอนของรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าไป ร่วมกับการสัมภาษณ์อาจารย์ ผู้สอน และบัณฑิตที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่ง ผู้วิจัยเชื่อว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการสะท้อนสภาพการณ์ในด้านการ จัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริง และยังเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่แนวทางในการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าไป ในหลักสูตรครุศาสตร บัณฑิตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าไป ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตใน 5 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนด เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและ ประเมินผล

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล (Bronfenbrenner, 1977, p. 514-515; ทิศนา แชมมณี, 2560, น. 17; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553, น. 8) โดยเก็บข้อมูลการจัดการเรียนการสอนจากสาขาวิชาดนตรีศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) และ/หรือการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากสถาบันอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในสาขาวิชาดนตรีศึกษา (ดนตรีไทย) ที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน และเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นผลิตครูดนตรีโดยตรงมาตั้งแต่อดีต ซึ่งพบว่ามี 3 สถาบัน (อนุรักษ์ บุญแจ และอนรรฆ จรรย์านนท์, 2558, น. 33-34; มาศสุภา สีสุทอง, 2531, น. 159-161; กรรณิการ์ สัจกุล, 2532, น. 46-49) ได้แก่ 1) วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (ในปัจจุบัน) 2) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หรือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ในปัจจุบัน) และ 3) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้กำหนดแนวทางในการศึกษา โดยครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้ 1.1) หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกดนตรีศึกษา 1.2) แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และ 1.3) แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทย

2. กำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามขอบเขตของการวิจัย จำนวน 3 สถาบัน ได้แก่ 1) สาขาวิชาดนตรีไทยศึกษา วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา 2) สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ 3) สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในหลักสูตรของทั้ง 3 สถาบัน และผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ บัณฑิตเครื่องมือเอกจะเข้าที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรดังกล่าวในปีการศึกษาล่าสุด (ปีการศึกษา 2560)

ตารางที่ 1

ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติ จะเข้า)

สถาบัน	ชื่อ-นามสกุล	ประวัติการศึกษา	วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา	ผศ.สุรพงษ์ บ้านไกรทอง	ค.บ. (ดนตรีศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	23 เมษายน 2562
		ศศ.ม. (ดุริยางค์ไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
		ศป.ด. (ศิลปกรรมศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
		(กำลังศึกษา)	
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ผศ.ดร.รุจี ศรีสมบัติ	กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์ไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	17 มิถุนายน 2562
		ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
		ปร.ด. (วัฒนธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
		อาจารย์อาทร ธนวัฒน์ (อาจารย์พิเศษ)	
วิทยาเขตพิษณุโลก ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ			
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อาจารย์ศักรินทร์ สุ่มบุญ (อาจารย์พิเศษ)	ค.บ. (ดนตรีศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	4 เมษายน 2562
		ค.ม. (นิเทศการศึกษ และ พัฒนาหลักสูตร)	
		จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	

ตารางที่ 2

ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลรอง (บันทึกตเคื่องมือเอกจะเข้)

สถาบัน	อายุ	เพศ	ปีที่เข้ารับการศีกษา	วัน เดือน ปี ที่ สัมภาษณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	24	หญิง	ปี พ.ศ. 2556 ถึง 2560	11 เมษายน 2562
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	24	หญิง	ปี พ.ศ. 2556 ถึง 2560	15 มิถุนายน 2562
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	24	ชาย	ปี พ.ศ. 2556 ถึง 2560	13 มิถุนายน 2562

3. สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสารจำนวน 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์จำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ และบันทึกตเคื่องมือเอกจะเข้ จากนั้นผู้วิจัยได้นำเครื่องมือในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศีกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีการวิจัยทางการศีกษาและการวิจัยเชิงคุณภาพ และอาจารย์ ดร.ดุขฎี สว่างวิบูลย์พงศ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทักษะจะเข้ในระดับอุดมศีกษา และได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน

4. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารประมวลรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ของหลักสูตรทั้ง 3 สถาบัน และลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ในลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) กับอาจารย์ผู้สอนและบันทึกในเวลาเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561-มิถุนายน พ.ศ. 2562 การสัมภาษณ์ใช้ข้อคำถามในลักษณะปลายเปิด (Open-ended question) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ จำแนกตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 5 ด้านตามขอบเขตของการวิจัย

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบการตีความข้อมูล (interpretation) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) (สุภางค์ จันทวานิช, 2559, น. 106-136) และตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Credibility) โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 วิธีการ ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ในแหล่งบุคคล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิต และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ (สุภางค์ จันทวานิช, 2559, น. 23-35)

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของทั้ง 3 สถาบัน พบดังนี้

ตารางที่ 3

สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าไปในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สภาพการจัดการเรียนการสอน	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้าน สมเด็จ เจ้าพระยา		มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิ โรฒ		จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	
	1	2	1	2	1	2
	1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์					
1.1) การพัฒนาทักษะการบรรเลงจะเข้	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.2) การพัฒนาทักษะการแสดงดนตรี	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.3) การพัฒนาทักษะการสอนและการถ่ายทอด ทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2) ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ						
2.1) ลักษณะการบรรเลงจะเข้	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.2) วิธีการบรรเลงจะเข้	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.3) ด้านบทเพลง	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.4) ด้านการแสดง	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน						
3.1) ใช้วิธีการสอนโดยการบรรยายประกอบการ สาธิต	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.2) ใช้วิธีการสอนโดยการวิเคราะห์และเชื่อมโยง ระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ		✓		✓		✓
3.3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงปัจจัยในด้านเวลาและความสามารถ ของผู้เรียน		✓		✓		✓
4) ด้านการใช้สื่อการสอน						
4.1) เครื่องดนตรี	✓	✓		✓	✓	✓
4.2) สื่อสิ่งพิมพ์	✓	✓	✓		✓	
4.3) สื่อผสม	✓	✓		✓	✓	✓
4.4) ห้องเรียนดนตรี		✓		✓		✓

(1 หมายถึง ข้อมูลจากเอกสาร และ 2 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

สภาพการจัดการเรียนการสอน	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้าน สมเด็จ เจ้าพระยา		มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิ โรฒ		จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	
	1	2	1	2	1	2
	5) ด้านการวัดและประเมินผล					
5.1) ประเด็นในการวัดและประเมินผล ครอบคลุมและสอดคล้องตามการกำหนด วัตถุประสงค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.2) ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงโดย การสังเกต สัมภาษณ์ และทดสอบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.3) วัดและประเมินผลทั้ง 3 ช่วงเวลา (ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน)		✓		✓		✓
5.4) ใช้วัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ แบบที่เน้นทั้งกระบวนการและผลงาน		✓		✓		✓
5.5) ใช้รูปแบบการประเมินผลผู้เรียนโดย อิงพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลัก		✓		✓		✓

(1 หมายถึง ข้อมูลจากเอกสาร และ 2 หมายถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

จากข้อมูลในตารางที่ 3 สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติ จะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตของทั้ง 3 สถาบัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Analytic induction) ซึ่งพบว่าผลการศึกษาของสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมีดังนี้

1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้มงวดมุ่งหมายเพื่อ 1.1) พัฒนาทักษะการบรรเลงจะเข้ โดยเน้นพัฒนาทักษะการบรรเลงที่จำเป็นตามแต่ละช่วงชั้นปีและพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งในช่วงชั้นปีที่ 1 มุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการบรรเลงในด้านต่าง ๆ ครอบคลุมวิธีการบรรเลงขั้นพื้นฐาน ทำนอง และการจับเครื่องดนตรี ทั้งนี้แม้ว่าผู้เรียนจะสามารถบรรเลงจะเข้ และผ่านการคัดเลือกมีสิทธิ์เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแล้ว อย่างไรก็ตามพบว่าอาจารย์ผู้สอนยังคงให้ความสำคัญกับทักษะขั้นพื้นฐานเพื่อ

เสริมสร้างและปรับปรุงแก้ไขในทักษะพื้นฐานที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน เพื่อที่จะสามารถพัฒนาไปสู่ทักษะการบรรเลงที่สูงขึ้น ในช่วงชั้นปีที่ 2 ถึง 3 มุ่งพัฒนาและต่อยอดทักษะการบรรเลงต่อจากช่วงชั้นปีที่ 1 ส่วนในช่วงชั้นปีที่ 4 มุ่งพัฒนาทักษะการบรรเลงขั้นสูงโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงจะเข้โดยใช้กลวิธีการบรรเลงต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน 1.2) พัฒนาทักษะการแสดงดนตรี เนื่องด้วยผู้เรียนจะต้องแสดงดนตรีเพื่อเป็นการวัดและประเมินผลปลายภาคการศึกษา ดังนั้นวัตถุประสงค์ในลักษณะนี้อาจารย์ผู้สอนจึงสอดแทรกและคอยชี้แนะประกอบในการจัดการเรียนการสอน 1.3) พัฒนาทักษะการสอนและการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะสอดแทรกหลักการในการสอนต่างๆ ควบคู่กับการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการสอนทักษะปฏิบัติและความรู้ในการบรรเลงจะเข้เพื่อประกอบอาชีพครูดนตรีในอนาคตได้

2) ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ พบว่ามีลักษณะที่สอดคล้องและครอบคลุมตามการกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งพบดังนี้ 2.1) ด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้ ได้แก่ ทำนองและทำจับจะเข้ โดยอาจารย์ผู้สอนได้มุ่งเน้นในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นและสำคัญสำหรับทักษะปฏิบัติจะเข้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้เรียนจะทราบและสามารถปฏิบัติมาได้เป็นอย่างดีแล้ว แต่เนื่องด้วยเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของอาจารย์ผู้สอนซึ่งได้สืบทอดการบรรเลงจะเข้มาในลักษณะสายสำนักต่างๆ จึงทำให้มีลักษณะในการบรรเลงที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้ อาจารย์ผู้สอนจึงได้มีการปรับเปลี่ยนและถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนในช่วงชั้นปีที่ 1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษาต้น 2.2) ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้ พบว่า เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมินการบรรเลงเครื่องดนตรีจะเข้ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2544, น. 325-330) ได้ระบุวิธีการบรรเลงจะเข้ไว้ทั้งหมด 10 วิธีการหลัก ประกอบด้วย การตีตีไม้ ออก การตีตีเสียงทิงนอย การตีตีเก็บ การตีตีรวี การตีตีครูด การตีตีควบเสียง การตีตีสะบัดเสียง การตีตีตบสาย การตีตีขยี้ และการตีตีปรับ อย่างไรก็ตามพบว่าลักษณะการเรียนการสอนสำหรับดนตรีไทยเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นทางด้านบทเพลงเป็นหลัก ซึ่งวิธีการบรรเลงต่างๆ จะสอดแทรกและถูกบรรจุอยู่ในบทเพลง และยัง

ขึ้นอยู่กับทางเพลงของอาจารย์ผู้สอนที่ได้ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย ดังนั้นวิธีการบรรเลงจะเข้ดังกล่าวจะพบอยู่ในทุกชั้นปีตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 โดยครอบคลุมเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมินการบรรเลงเครื่องดนตรีจะเข้ชั้นที่ 1 ถึง 9 ในลักษณะที่สอดแทรกอยู่ในบทเพลงต่าง ๆ 2.3) ด้านบทเพลง พบว่า มีการกำหนดบทเพลงตามเกณฑ์เพลงในเกณฑ์ภาคปฏิบัติของกลุ่มเครื่องสายของเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร, 2553, น. 16-28) โดยช่วงชั้นปีที่ 1 ครอบคลุมเกณฑ์ในชั้นที่ 7 ช่วงชั้นปีที่ 2 ครอบคลุมเกณฑ์ในชั้นที่ 7 ถึง 8 ช่วงชั้นปีที่ 3 ครอบคลุมเกณฑ์ในชั้นที่ 8 ถึง 9 และชั้นปีที่ 4 ครอบคลุมเกณฑ์ในชั้นที่ 9 ซึ่งเน้นในกลุ่มเพลงประเภทเพลงเดี่ยวสำหรับจะเข้ 2.4) ด้านการแสดง พบว่า เนื้อหาสาระในลักษณะของการแสดงเป็นการสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน โดยไม่ได้เน้นเป็นสาระสำคัญหลักของรายวิชาเหมือนในด้านลักษณะการบรรเลงจะเข้ ด้านวิธีการบรรเลงจะเข้ และด้านบทเพลง แต่อย่างไรก็ตามผู้เรียนจะต้องแสดงดนตรีตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้สำหรับการวัดและประเมินผลของแต่ละภาคการศึกษาหรือปีการศึกษา เพื่อเป็นการสอบทักษะปฏิบัติ 2.5) ด้านกระบวนการถ่ายทอด พบว่า อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกสาระเนื้อหาซึ่งครอบคลุมทั้งด้านกระบวนการถ่ายทอด โดยมีลักษณะที่เชื่อมโยงกับบริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2.6) บริบทด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นบริบทของทักษะการบรรเลงจะเข้ในด้านต่าง ๆ อาทิ ศาสตร์การสอนเพื่อการถ่ายทอดทักษะและความรู้สำหรับการบรรเลงจะเข้ที่จำเป็น เพื่อการประกอบอาชีพครูดนตรีไทยในอนาคตของผู้เรียน และบริบทที่เป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ อาทิ ประวัติศาสตร์และวรรณคดีของบทเพลงตามเนื้อหาสาระที่จัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง และการบันทึกโน้ตดนตรีไทย เป็นต้น

ตารางที่ 4

การกำหนดเนื้อหาสาระในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้

เนื้อหาสาระ	รายละเอียด	ชั้นปีที่			
		1	2	3	4
ลักษณะการบรรเลงจะเข้	ทำนองและทำจับจะเข้	✓			
วิธีการบรรเลงจะเข้	วิธีการบรรเลงตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 7-9	✓	✓	✓	✓
บทเพลง	บทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 7	✓	✓		
	บทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 8		✓	✓	
	บทเพลงในกลุ่มเครื่องสายตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 9			✓	✓
การแสดง	ทักษะการแสดงดนตรีต่อหน้าสาธารณชน	✓	✓	✓	✓
กระบวนการถ่ายทอด	ทักษะการสอน การถ่ายทอดความรู้และทักษะการบรรเลงจะเข้	✓	✓	✓	✓
บริบทด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	ประวัติศาสตร์และวรรณคดีของบทเพลงตามเนื้อหาสาระที่จัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง การบันทึกโน้ตดนตรีไทย	✓	✓	✓	✓

นอกจากนี้ พบว่าการกำหนดเนื้อหาสาระในรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้ชั้นนั้นมีลักษณะที่ยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของความสามารถของผู้เรียน โอกาส และปัจจัยต่างๆ จากการศึกษพบว่าในกรณีของการปรับเปลี่ยนบทเพลงจากการกำหนดเนื้อหาสาระตามประมวลรายวิชา มีปัจจัยและข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้ของผู้เรียน โดยพบว่าหากมีการจัดกิจกรรมหรือการแสดงดนตรีไทยที่ผู้เรียนมีความจำเป็นจะต้องไปร่วมแสดง อาจารย์ผู้สอนอาจมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระที่กำหนด เพื่อนำบทเพลงต่างๆ ที่ผู้เรียนมีความจำเป็นที่จะต้องนำไปบรรเลงและแสดงมาปรับสอน ทั้งนี้พิจารณาตามความเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แก่

ผู้เรียนด้วย

2) ความสามารถของผู้เรียน พบว่าอาจารย์ผู้สอนพิจารณาจากปัจจัยด้านนี้ประกอบการกำหนดบทเพลงเรียนในแต่ละปีการศึกษา เพราะจะยืดหยุ่นตามความสามารถผู้เรียน หากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และเรียนบทเพลงต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว อาจารย์ผู้สอนจะเสริมบทเรียนโดยการเพิ่มบทเพลงต่างๆ ที่มีลักษณะเหมือนและใกล้เคียงกับในบทเรียนให้แก่ผู้เรียน ในทางกลับกันหากผู้เรียนมีทักษะการบรรเลงและการเรียนรู้ที่ไม่มากนัก อาจารย์ผู้สอนจะปรับบทเรียนตามความเหมาะสมให้แก่ผู้เรียนเช่นกัน ทั้งนี้ยังคงยึดสาระเนื้อหาที่ระบุไว้ตามประมวลรายวิชาเป็นหลัก 3) เวลาสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า โดยปกติการจัดการเรียนการสอนใช้เวลา 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทั้งนี้หากมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนในบางครั้ง อาจารย์ผู้สอนอาจปรับเพิ่มลดและยืดหยุ่นตามเนื้อหาสาระหรือจัดการเรียนการสอนเพิ่มให้แก่ผู้เรียนในภายหลัง เพื่อทดแทนเนื้อหาสาระที่ขาดหายไป

3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าการเรียนการสอนใช้วิธีการสอนแบบการบรรยายประกอบการสาธิต เนื่องจากการเรียนสอนในรายวิชานี้เป็นการเรียนการสอนทักษะโดยตรงดังนั้นวิธีการสอนดังกล่าวนี้จึงใช้เป็นวิธีการที่อาจารย์ผู้สอนยึดถือเป็นหลัก นอกจากนี้เนื่องด้วยมีการสอดแทรกสาระเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเป็นบริบทที่สัมพันธ์กับทักษะปฏิบัติจะเข้า จึงมีวิธีการสอนที่นอกเหนือจากวิธีการดังกล่าวมาคือ การสอนโดยให้ผู้เรียนได้อภิปรายในชั้นเรียน และการวิเคราะห์เนื้อหาสาระต่างๆ ร่วมกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับผู้เรียนภายในชั้นเรียน โดยเป็นการวิเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนอาจารย์ผู้สอนจะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงปัจจัยในด้านเวลาและความสามารถของผู้เรียน โดยปรับเพิ่มลดเวลาเรียนในแต่ละครั้งตามความเหมาะสมซึ่งในการเรียนหนึ่งครั้งหากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ไปได้อย่างรวดเร็วอาจารย์ผู้สอนจะสอนไปอย่างต่อเนื่อง แต่หากพบว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ไม่เร็วนัก อาจารย์ผู้สอนจะสอนโดยแบ่งเนื้อหาสาระหรือบทเพลงออกเป็นวรรคเป็นตอนย่อยๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนก่อนที่จะเริ่มเนื้อหา

สาระหรือบทเพลงสำหรับบรรคหรือตอนถัดไป เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว และสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

4) การใช้สื่อการสอน พบว่ามีการใช้สื่อการสอนประเภท 4.1) เครื่องดนตรี ได้แก่ จะเข้ ฉิ่ง และโทนร่ามะนาหรือกลองที่ใช้ประกอบจังหวะตามบทเพลงที่เหมาะสม และพบว่ามีการใช้เครื่องดนตรีอื่นๆ ร่วมเพื่อใช้เป็นการบรรเลงร่วมในการฝึกซ้อมและเรียนบทเพลง อาทิ การใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตาม ได้แก่ ซอด้วง โดยอาจารย์ผู้สอนมีการบรรเลงร่วมกับผู้เรียนเพื่อให้เห็นลักษณะของทำนองต่างๆ ที่เป็นเทคนิคการประพันธ์ในบทเพลง เช่น ลูกล่อ ลูกขัด และการเหลื่อม เป็นต้น 4.2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ การใช้โน้ตดนตรี โดยการใช้โน้ตในลักษณะนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโน้ต แต่การใช้โน้ตในลักษณะนี้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนจะใช้เพื่อตรวจสอบข้อมูลความครบถ้วนถูกต้องในบทเพลงต่างๆ เพราะเนื่องจากการเรียนการสอนจะดำเนินการโดยอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนเป็นหลัก ส่วนสำหรับผู้เรียนนั้นเป็นการจดบันทึกโน้ตเมื่อเรียนจบในบทเพลงต่างๆ เพื่อจดบันทึกเก็บไว้และนำเสนออาจารย์ผู้สอนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในบทเรียน 4.3) สื่อผสม ได้แก่ สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ อาทิ เครื่องบันทึกเสียง โทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์/โน้ตบุ๊ก โดยสื่อเหล่านี้ใช้ประกอบการเรียนการสอนคือ สำหรับผู้เรียนใช้เพื่อการบันทึกเสียงบทเพลงที่ได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์ผู้สอน และใช้ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบบทเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สำหรับผู้สอนใช้คอมพิวเตอร์/โน้ตบุ๊กเพื่อเป็นสื่อประกอบการสอนในบางครั้งหรือในบางบทเรียนที่จำเป็น และ 4.4) ห้องเรียนดนตรี โดยพบว่าสื่อประเภทนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนับว่าเป็นสื่อที่สำคัญมากที่สุดหนึ่งรองจากสื่อประเภทเครื่องดนตรี เพราะเนื่องจากคุณภาพของห้องเรียนที่ดีและเหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะส่งผลให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่าการกำหนดประเด็นในการวัดและประเมินผลครอบคลุมและสอดคล้องตามการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยการวัดและประเมินผลใช้การประเมินตามสภาพจริงโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และทดสอบ ในด้านช่วงเวลาในการวัดพบทั้ง 3 ช่วงเวลา ซึ่งได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน

ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยการวัดและประเมินผลในช่วงก่อนเรียนเป็นการวัดและประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาให้อาจารย์ผู้สอนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนที่จะสอน ซึ่งเป็นไปในลักษณะการตรวจสอบความรู้ในด้านทักษะของผู้เรียน ส่วนในด้านกาารวัดและประเมินผลระหว่างเรียนนั้น เนื่องด้วยเป็นการเรียนการสอนด้านทักษะปฏิบัติเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจารย์ผู้สอนจะคอยบอก แนะนำ ปรับแก้ในส่วนที่ผู้เรียนปฏิบัติผิดพลาด และให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) อยู่เสมอๆ ส่วนในด้านการวัดและประเมินผลหลังเรียน เป็นการสอบปฏิบัติปลายภาคเรียน โดยพบว่ามีการสอบทั้งในชั้นเรียนและการแสดงนอกชั้นเรียน จากลักษณะของการวัดทั้ง 3 ช่วงเวลานั้น พบว่าอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลทั้งจากการเรียนการสอนภายในห้องเรียน และการสอบปลายภาคที่เป็นการแสดง ดังนั้นจึงเป็นการวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติที่เน้นทั้งกระบวนการและผลงาน นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนใช้การประเมินผลในรูปแบบของการอิงพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยพิจารณาและประเมินจากความก้าวหน้าในด้านทักษะการบรรเลงของผู้เรียนแต่ละคน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าใจในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต แบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยตามผลการวิจัยสภาพการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาทักษะการบรรเลงจะเข้าใจที่ครอบคลุมวิธีการบรรเลงขั้นพื้นฐาน ทำนอง และการจับเครื่องดนตรี สอดคล้องกับแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีไทยของมนตรี ตราโมท (2540, น. 88-90) ที่ผู้สอนควรจะต้องคำนึงในเรื่องของทำนองและการจับเครื่องดนตรีของผู้เรียนเพื่อสร้างพื้นฐานการบรรเลงที่ดีและถูกต้องตามจารีตประเพณี และนอกจากจะสอดคล้องกับหลักการดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าในด้านของเอกลักษณ์และ

อัตลักษณ์ของผู้สอนที่จะถ่ายทอดหรือสอนวิธีการบรรเลง ทำนอง และการจับเครื่องดนตรี ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย เนื่องด้วยการเรียนการสอนดนตรีไทยนับตั้งแต่สมัยอดีตเป็นการเรียนการสอนในลักษณะสายสำนัก (เหมราช เหมหงษา, 2541, น. 195-196) ซึ่งในแต่ละสายสำนักครูก็จะมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกันออกไป แม้ว่าจะมีลักษณะร่วมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันอยู่นั้น แต่โดยในเชิงรายละเอียดก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ในด้านทักษะการแสดงดนตรี และด้านกระบวนการถ่ายทอดทักษะและความรู้ในการบรรเลงจะเข้าใจว่าเป็นลักษณะเด่นที่ทำให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของครูดนตรีที่ดี เพราะสอดคล้องกับผลการเรียนรู้สำคัญของวิชาเอกดนตรีศึกษา มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 21) ครอบคลุมในด้านความรู้และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และแม้ว่าในปัจจุบันได้มีการประกาศใช้มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษา (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, น. 26-27) แต่ยังคงพบว่ามีลักษณะของการกำหนดวัตถุประสงค์นี้ ยังคงครอบคลุมและสอดคล้องกับข้อเสนอสาระความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ และทักษะดนตรีอีกด้วย โดยแสดงให้เห็นถึงหลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์ตลอดจนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางด้านดนตรีศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการรายวิชาทักษะปฏิบัติเข้ากับกลวิธีหรือศาสตร์ในการสอนดนตรีเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างชัดเจน

2) ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ พบว่าการกำหนดเนื้อหาสาระในรายวิชามีลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย แต่ลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เนื้อหาสาระของรายวิชามีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสถาบันคือ ลักษณะของทางเพลง โดยแบ่งออกได้หลายลักษณะ อาทิ ทางเสียงในแต่ละเพลงที่ใช้แตกต่างกันออกไป และทางเพลงหรือทางครูที่อาจารย์ผู้สอนได้รับการสืบทอดมา สิ่งเหล่านี้มีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปทั้งในทางด้านกระสวนทำนอง กลอนเพลง แนวเพลง จังหวะ รวมถึงวิธีในการผลิตเสียงจะเข้าเพื่อทำเทคนิคและวิธีการบรรเลงต่างๆ ที่มีความยากง่ายแตกต่างกันออกไป โดยธิดิ ทศนกุลวงศ์ (2559, น. 52-55) ได้ศึกษา

เกี่ยวกับการสร้างกลวิธีการพัฒนาคุณภาพเสียงจะเข้า ซึ่งพบว่านอกเหนือจากกลวิธีการบรรเลงหรือวิธีการบรรเลงจะมีผลต่อบทเพลงแล้ว ยังมีปัจจัยในด้านการควบคุมเสียง การแบ่งช่องไฟ และคุณภาพของเสียงที่มีผลต่อบทเพลงอีกด้วย ดังนั้น สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดจะถูกสอดแทรกอยู่ในบทเพลงที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้เห็นถึงลักษณะที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะเป็นบทเพลงเดียวกันก็ตาม ส่วนเนื้อหาสาระในด้านบริบทที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติจะเข้า ที่ครูผู้สอนได้สอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้ามีลักษณะที่เป็นการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ เชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเข้าหากัน ตลอดจนการทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนที่เป็นลักษณะรูปธรรมมากขึ้นอีกด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดเนื้อหาสาระที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนไปอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ผนวกกับการกำหนดเนื้อหาสาระด้านบทเพลงที่อิงตามตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยชั้นที่ 7 ไปถึงชั้นที่ 9 ตามลำดับความง่าย-ยาก และการสอนเนื้อหาสาระในด้านบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ เข้ากับทักษะปฏิบัติจะเข้าดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler, 1971, p. 83-88) ที่คำนึงถึงความต่อเนื่อง (continuity) การจัดลำดับก่อน-หลัง (sequence) และการบูรณาการ (integration)

3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าเป็นไปในลักษณะไทยโบราณที่ใช้การสอนแบบมุขปาฐะซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเหมราช เหมหงษา (2541, น. 195-202) และสุวรรณ วังโสภณ (2547, น. 176) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเรียนการสอนจะเข้าได้ถูกถ่ายโอนเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างเต็มตัวแล้ว แต่การเรียนการสอนหรือกระบวนการถ่ายทอดต่างๆ ยังคงมีลักษณะและเอกลักษณ์ในลักษณะแบบดั้งเดิม ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับว่ายังสะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทยอยู่ และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้มีการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของผู้เรียน สะท้อนให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เป็นในลักษณะการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Saskatchewan Education, 1991 p. 31-37; ทิศนา แคมมณี, 2560, น. 124)

4) ด้านการใช้สื่อการสอน พบว่าการใช้สื่อการสอนสอดคล้องกับผลการศึกษา

ของเหมราช เหมหงษา (2541, น. 202) โดยผลการศึกษาดังกล่าวระบุว่าควรจะต้องมีการนำสื่อทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ซึ่งเป็นการปรับปรุงรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติจะเข้าที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การเรียนการสอนในปัจจุบันก็ได้ดำเนินการโดยใช้สื่อการสอนที่เป็นสื่อประเภทเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์เข้ามาร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความง่ายและสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นอีกด้วย

5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่าการวัดและประเมินการเรียนการสอนจากผลการศึกษาสอดคล้องกับลักษณะของการวัดประเมินในลักษณะของทักษะปฏิบัติที่เป็นคำว่า Practice Skill และ Performance ซึ่งเป็นการทดสอบแบบความสามารถทางร่างกายประกอบกับความสามารถทางสมอง โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากนัยของทักษะปฏิบัติที่เป็นคำว่า Psychomotor Skill ซึ่งมุ่งทดสอบเฉพาะความสามารถทางด้านร่างกายในลักษณะของการวัดประเมินผล (สุวิมล ว่องวานิช, 2547, น. 1-2; กมลวรรณ ตั้งชนกานนท์, 2557, น. 1-2) ดังนั้นนัยของคำว่าทักษะปฏิบัติที่เป็นคำว่า Practice Skill และ Performance จึงมีลักษณะที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับการวัดและประเมินผลสำหรับทักษะปฏิบัติจะเข้า

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนสภาพการจัดการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ได้ และสามารถนำไปพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการถอดบทเรียนจากการศึกษาจากพหุกรณีศึกษา 3 สถาบันดังกล่าวนี้ได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนในระดับรายวิชาภายในชั้นเรียน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของผลการวิจัยจะเป็นในเชิงรายละเอียด เพื่อให้เป็นการขยายผลและต่อยอดผลการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ทักษะปฏิบัติจะช่วยให้เห็นเป็นวงกว้างยิ่งขึ้น จึงควรมีการศึกษาศาภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะปฏิบัติจะเข้าในบริบททางการเรียนการสอนในระดับต่างๆ ที่กว้างขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

- กมลวรรณ ตั้งธนกานนท์. (2557). *การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรรณิการ์ สัจกุล. (2532). *ดนตรีศึกษา: จากบ้าน วัดและวัง สู่สถาบันอุดมศึกษา*. *วารสารครุศาสตร์*, 18(1-2), 37-52.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี)*. สืบค้นจาก http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/FilesNews/FilesNews6/education5year_m1.pdf.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562*. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/056/T_0012.PDF.
- ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์. (2560). *การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูระดับพิเศษสุราษฎร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์. (2561). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10

- ฉบับปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2562). ประวัติดนตรีไทยศึกษา: มุมมองทางทฤษฎีการศึกษา.
 วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(2),
 35-51.
- ณวัฒน์ หลาวทอง. (2555). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง “การศึกษากระบวนการ
 ถ่ายทอดความรู้และอัตลักษณ์การบรรเลงจะเข้ของครูสุธารณ์ บัวทั้ง”.
 กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ทีศนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้
 ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- ชนิต อยู่โพธิ์. (2551). เครื่องดนตรีไทยของกรมศิลปากร ; ตำนานการผสมวงมโหรี
 ปี่พาทย์ และเครื่องสาย (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและ
 ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ธิตี ทัดนกุลวงศ์. (2559). การสร้างกลวิธีการพัฒนาคุณภาพเสียงจะเข้ในการบรรเลง
 เดี่ยวจากครูจะเข้ที่สืบทอดกลวิธีการบรรเลงจากโบราณจารย์. วารสาร
 สารสนเทศ, 15(2), 49-57.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2539). เอกสารสรุปการบรรยาย ประกอบวิชาประวัติและ
 พัฒนาการดนตรีของไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 สาขาวัฒนธรรม
 ศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. นครปฐม:
 มหาวิทยาลัยมหิดล. (อัสสำเนา).
- มนตรี ตรีโมท. (2540). ดุริยางคศาสตร์ไทย: ภาควิชาการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
 มติชน.
- มาศสุภา สีสุกอง. (2531). พัฒนาการของการศึกษาวิชาซีพดนตรีไทยในสมัย
 รัตนโกสินทร์. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา).
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรมศิลปากร. (2553). เกณฑ์มาตรฐาน
 ดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 ภาพพิมพ์.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). ข้อมูลรายชื่อหลักสูตรระดับ
อุดมศึกษาที่ สกอ. รับทราบการให้ความเห็นชอบ/อนุมัติหลักสูตรของสภา
สถาบันอุดมศึกษา (ระหว่างปี 2555 - 2561). สืบค้นจาก [http://www.mua.
go.th/users/bhes/MUA_CURR/CurrCer.html2](http://www.mua.go.th/users/bhes/MUA_CURR/CurrCer.html2)
- สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). *เกณฑ์
มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่
12)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ วังโสภณ. (2547). *การศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทย
และญี่ปุ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา).
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2547). *การวัดทักษะปฏิบัติ (Performance testing)*. (พิมพ์ครั้งที่
4). จุลสารการทดสอบอันดับที่ 4. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหมราช เหมหงษา. (2541). *วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้: การศึกษา
เชิงประวัติศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพื้นฐานการ
ศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อนุรักษ์ บุญแจ และอนรรฆ จรรย์านนท์. (2558). กระบวนการเปลี่ยนแปลงและ
แนวโน้มของการสอนดนตรีในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ*, 19(2), 32-40.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human
development. *American Psychologist*, 32, 513-531.
- Nantida Chandransu. (2010). *The development of music education in Thailand's*

higher education. (Published doctoral dissertation). Mahidol University, Nakhon Pathom.

Saskatchewan Education. (1991). *Instructional approaches: a framework for professional practice*. n.p.

Tyler, R. W. (1971). *Basic principles of curriculum and instruction (31st ed)*. Chicago, IL: The university of Chicago press.

Received: June 27, 2019

Revised: May 15, 2020

Accepted: December 14, 2020